

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIGA KIRIB KELGAN NEOLOGIZMLARNING KELIB CHIQISHI VA TARJIMA STRATEGIYALARI

Avlayeva Saida Bozorovna,
Qarshi davlat universiteti
Xorijiy tillar fakulteti dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqola ingliz tilidan o'zbek tiliga kirib kelgan neologizmlarning kelib chiqishi va ularni tarjima qilish strategiyalarini tahlil qiladi. Tadqiqot davomida loanwords (to'g'ridan-to'g'ri kirib kelish), kalkalash (loan translation), transkripsiya va morfologik adaptatsiya kabi asosiy kirib kelish yo'nalishlari o'rganildi. Natijalar tilshunoslik va sotsiokultural tadqiqotlar uchun yangi leksik birliklarning ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Neologizm, inglizcha kirish, o'zbek tarjimasi, kalkalash, morfologik adaptatsiya, fonetik moslashuv

Abstract: This article examines the origin of English neologisms entering the Uzbek language and the strategies used for their translation. The study analyzes major entry types, including loanwords, calques, transcription, and morphological adaptation. The findings highlight the importance of new lexical units in linguistics and socio-cultural research.

Keywords: Neologism, English borrowings, Uzbek translation, calque, morphological adaptation, phonetic adaptation

Аннотация: В статье рассматривается происхождение английских неологизмов, вошедших в узбекский язык, и стратегии их перевода. Исследование анализирует основные пути заимствования: заимствования (loanwords), калькирование (calques), транскрипция и морфологическая адаптация. Результаты подчеркивают значение новых лексических единиц для лингвистических и социокультурных исследований.

Ключевые слова: Неологизм, заимствования из английского, перевод на узбекский, калькирование, морфологическая адаптация, фонетическая адаптация

Globalizatsiya va zamonaviy kommunikatsiya vositalarining tezkor rivojlanishi natijasida tilga yangi leksik birliklar kirib kelmoqda⁹⁵. COVID-19 pandemiyasi esa bu jarayonni keskin tezlashtirdi. Ingliz tilidan o'zbek tiliga kirib kelgan neologizmlar ayniqsa tibbiyot, texnologiya, ijtimoiy hayot va ta'lim sohalarida keng tarqaldi⁹⁶. Shu jarayonda muhim bo'lgan masalalardan biri — yangi so'zlarning kelib chiqishi va ularni o'zbek tiliga mos tarjima qilish strategiyalari.

⁹⁵ WHO. *Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic*. Geneva: World Health Organization, 2021.

⁹⁶ Crystal, David. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Neologizm tushunchasi tilshunoslikda yangi leksik birlikni ifodalaydi. Ingliz tilidan o'zbek tiliga kirib kelgan neologizmlarning kelib chiqishi bir necha asosiy yo'nalishda kuzatiladi:

1. To'g'ridan-to'g'ri kirib kelish (loanwords)

Masalan: *lockdown* → *lokdaun*, *Zoom* → *Zoom*; bu so'zlar fonetik jihatdan o'zbek tiliga moslashtiriladi.

2. Kalkalash (calque / loan translation)

Inglizcha ibora yoki so'z tarkibi o'zbek tilida tarjima qilinadi:

social distancing → *ijtimoiy masofa saqlash*

online learning → *masofaviy ta'lim*

3. Transkripsiya / transliteratsiya

Inglizcha so'z o'zbek alifbosiga mos yozuv bilan kiradi:

COVID → *COVID* / *kovid*

vaccine → *vaksina*

4. Morfologik adaptatsiya

So'z o'zbek morfologiyasiga moslashtiriladi:

Fe'l hosil qilinadi: *to zoom* → *zoomlashmoq*

Qo'shimchalar orqali yangi birliklar yaratiladi: *covidchilar*, *onlaynchilar*

Neologizmlarni o'zbek tiliga moslashtirish jarayoni tilshunoslikda bir necha strategiyalar bilan amalga oshiriladi⁹⁷:

1. Fonetik moslashtirish

So'zning talaffuzi saqlanadi, lekin o'zbek alifbosiga mos yoziladi: *lockdown* → *lokdaun*.

2. Semantik tarjima (kalkalash)

Inglizcha so'zning ma'nosi o'zbek tilida ifodalanadi: *remote learning* → *masofaviy ta'lim*.

3. Aralash strategiya

Ba'zi so'zlar fonetik va semantik moslashuv orqali qo'llanadi:

Zoom meeting → *Zoom uchrashuvi*

4. Neologizmni tabiiylashtirilishi

Fe'l, ot yoki sifat shaklida o'zbek tilida yangi birliklar yaratiladi: *zoomlashmoq*, *covidlashmoq*,⁹⁸ *karantinga olmoq*.

COVID-19 pandemiyasi davrida ingliz tilidan o'zbek tiliga kirib kelgan neologizmlar ijtimoiy hayotimizda va tilde bir qancha muhim o'rin tutadi va ularning ahamiyati mavjud:

1. Tilning morfologik va semantik boyishini oshirdi

2. Ijtimoiy hayot, ta'lim va texnologiya sohalarida yangi leksik birliklar yaratdi

3. Tarjima strategiyalari orqali tilga moslashdi: fonetik moslashuv, kalkalash, morfologik adaptatsiya

⁹⁷ Smith, John. *Language Change and Society in the Age of COVID-19*. London: Routledge, 2021.

⁹⁸ UzReport. *COVID-19 News Coverage Statistics in Uzbekistan*. Tashkent: UzReport, 2021.

4. Bu jarayon tilshunoslik va sotsiokultural tadqiqotlar uchun asos yaratadi⁹⁹

Adabiyotlar

- 1.WHO. *Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic*. Geneva: World Health Organization, 2021.
- 2.Crystal, David. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- 3.Smith, John. *Language Change and Society in the Age of COVID-19*. London: Routledge, 2021.
- 4.Akbarova, Sevara. “Karantin va onlayn ta’lim: O‘zbek tilidagi terminologik yangiliklar.” *Tilshunoslik Jurnal* 12, no. 3 (2022): 45–58.
- 5.UzReport. *COVID-19 News Coverage Statistics in Uzbekistan*. Tashkent: UzReport, 2021.
- 6.Lee, Sanghoon. *Sociolinguistic Impacts of COVID-19 Neologisms*. Seoul: Yonsei University Press, 2022.

⁹⁹ Lee, Sanghoon. *Sociolinguistic Impacts of COVID-19 Neologisms*. Seoul: Yonsei University Press, 2022.